

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

braⁿ 16086

~~(P. St.) Nat. vet.~~
~~Act. 1735.~~

Celsius, A. Tanckar om konsternas
igenkonst. 1735.

Biomedicinska biblioteket

br à 16086

*H. B. Math. vet.
Athen*

AND. CELSI

Sanctar

Om

Cometernes

Igenkomst.

SEDERHOLM,
Tryckt hos BENJ. GÖTTL. SCHNEIDER.

Åhr 1735.

S

Edan Astronomi beghynt at nogare observeras Cometernas natur och rörelse, så hafwa de funnit dem ej mera wara några meteora eller Eldsklein i wår Luft, utan komma öfwerens med wår Jord eller med de andra Planeterne i wårt Systemes Rembl. At de äro beständiga och fasta Kroppar, som hafwa sitt lius af Solen, och göra omkring henne en Elliptis. gång eller en mycket aflång ring. Swarðsiver i synnerhet Newton gifwit en grundelig Theorie, som Herr Halley funnit efter sina uträkningar accurat swara emot observationerne. Swad den långa swanhen angår, som en del af Cometerne föra med sig, och därmed tycks skilja sig ifrån Planeterne; så är den ej en Essentiel eller nödwändig deras egenkap, utan är troligt, at den förorsakas af deras nära annalkandes til Solen, och kan förswinna när Cometerne komma långst ifrån henne eller i deras Aphelio. At några Cometer hafwa på himmelen gjort en Contrair wäg emot Planeterne, neml. ifrån

ifrån Öster til Väster, har nyligen Herr Cassini, i anledning af den Cometen, som syntes åhr 1729, bewist ei wara en reel eller wärfelig rörelse, utan at Cometerne, så wäl som de andra Himmelska Kropparna, fullända sitt lopp ifrån Väster til Öster, och synas lika som de ibland ginge Kräftgången eller wore Retrogradi, alt efter wårt ögas och Cometens ställning samt rörelses hastighet.

När altså Cometerne blifwit Planeterne, så har man lätteligen funnit, at af oss här på Jorden kunna de allenast synas, när de komma närmast Jorden, neml. wid den tiden då de ej äro långt ifrån deras Perihelia eller ifrån det ställe af deras wäg, som är Solen närmast. Och at Cometerne hwarcken med blotta ögon eller med de aldralängsta Tuber kunna observeras, när de gå up emot sina aphelia. Men som wi således få dem på så litet stycke af deras stora krets anmärka, och desutan ei mer än i 200 åhr man beghnt at gifwa därpå noga acht; så har man ännu ej kunnat få reda på dessa himmelska kroppar, at rätt determinera och uträkna hwar och ens wäg och omlopp på samma, det som man gjort med de andra Planeterne: Swilket nödte wi nödgas lämna de Astronomis, som många hundrade åhr komma efter oss. Dock hafwa i wår tid några warit så nyfikna, at de welat förefomma efterkommanderna, och i anledning af den lilla tids observationer wi samlat, welat säga förut på hwad tid en och samma Comet bör komma tillbaka i wår ögnasyn. Herr Bernoulli war den första, så wida mig är bekant, som hade den olyckan åhr 1719 at bli bedragen uti sin uträkning. At någon förespådt en Comet böra synas nu i Februarii Månad af innewarande åhr, är hwarcken mig eller någon annan af Astronomis här i Paris wetherligt; ej heller har jag kunnat få någon tilräckelig grund därtil af de obser-

vationer, som härtills äro om Cometerna publicerade: Så at jag ei wet, om den som ett sådant ryckte utspridt, haft större osunnighet, än arghet. För nästkommande åhr 1736 är en Comet förespådd af Biskopen Ghisleri i Bologna; Hwaröfwer jag, hos honom i förledit åhr såg en Tractat färdig at tryckas. Jag kommer ihog, at jag wid samma tillfälle sade, at det är något afwentyrligit, at spä förut Cometer til en tid, som man hoppas at öfwerlefwa. Men i widrig händelse at denna Cometen ei skulle komma at synas, så blef benembde Ghisleri dödd i förleden Währas, och således slipper at höra folkets Raisonnementer öfwer sig.

Den Cometen som syntes åhr 1723 mente Maraldi hafwa en Period af 16 åhr, och således borde komma igen åhr 1739.

Den Cometen som syntes åhr 1618 håller Herr Cassini före hafwa en Period af 34 åhr, och därföre borde jämwäl synas 1754.

Men ingen har ännu med större grund och wisshet wägat sig at swå förut en Comet, än Herr Halley til åhr 1758, sömodeligen efter sin dödd; då han menar den stora Cometen, som syntes åhr 1632, böra komma igen efter 76 åhrs omlopp. Sayuna åhr borde och komma tillbaka den Cometen Herr Kirck i Berlin åhr 1713 efter 40 och ett halft åhrs Period.

Den stora Cometen som syntes åhr 1680 håller Cassini, så wäl Fadren, som Sonen före, hafwa en Period af 103 åhr, och således borde åter synas åhr 1783.

Den Cometen, som observerades åhr 1596 har efter Herr Cassini mening en period af 63 åhr, och borde återkomma åhr 1785.

Den Cometen som war åhr 1661, wil Herr Halley, dock ei så säkert, stola wara den samma som syntes åhr 1532 och därföre borde komma tillbaka åhr 1790.

Den

Den Cometen som syntes åhr 1556, tror Herr Cassini hafwa en period af 84 åhr, och åter torde wisa sig för oss åhr 1808.

På alla desse förespådde åhr em Cometernas igenkomster är ingen Astronomus så enfaldig, at han m-billar sig sin uträkning eller rättare sagt gifning ei kunna stå felt.

Warande noggsamt bekant, at många omständigheter kunna förhindra en och samma Comet wid sin återkomst, af oss at blifwa sedd. Ty deras Aphelia och Nodi eller deras wägs affskärnings puncter med Ecliptica, kunna wara rörlige; så at de wid sitt Perigæum, eller då de äro Jorden närmast, hwarken ännu hafwa sådt någon så lång atmospher eller Swans, ei heller synas så stora för sin längre distarce ifrån Jorden, at de kunna observeras. Desutan kunna deras Tempora Periodica eller omloppstider af solens Centralissta kraft ändras och perturebras; så at de wid återkomsten kunna komma at synas i annat tekn; och ofta där som Solen wistas och således af det lius öfwertäckas. Är alltså ei ötroligit, at efterwerlden torde finna det stora antalet af Cometer, som wi nuraäkna, blifwa förminskat til allenast några Planeter, som wid deras Perigæa ei beskriwa lika wäg på himmelen den ena gången, som den andra.

Såsom Cometernas wägar i ansende till de andra Planeternes gång äro så beskaffade, at de ofta komma at gå igenom Planeternas kr. hor; Så har man märkt, at de komma at löpa mycket när vår Jord. I hwilken händelse hos oss sig kunde åtskillige förändringar tilldraga, så af Cometens som vår Jords inbördes Gravitation eller tyngande, som af Cometens Atmosphærs hwarjehanda Natur/ som komme at blanda sig tillsammans med vår Luft.

At Cometens Atmosphær en ren och klar Luft, som passerar of förbi, hwilket det stora högd och igenom skienlighet tyckes gifwa wid handen, så hafwa wi liten eller alsingen kiänning därpå; Intet mera än wij nu hafwa af Solens Atmosphær, hwilken, effter Herr de Mairans ineking, som offrast sträcker sig till vår Jord. Består Cometens Atmosphær af waternachtige Particlar, så kunde de samna tierna effter Newtons mening, at årsätta den saß och wätska, som continuerligen måste hos oss förminskas, idet den stiger upp utur Hafwet och floder, och sedan förblander sig med torra Jorden; Eller och om Cometens Luft har mycket Watern uti sig, så kunde wi, såsom Herr Whiston tror, så öfwer Jorden et öfwerflödigt Regn och en stark Flod. Innehåller Cometens Atmosphær swafvelachtige och Eldfångande particlar, så kunde wij så se uti vår Luft flera, än ordinairt skie, Eldskien; såsom blixt, Ljurgeld, Stiern skott, Dracones Volantos och kan skie Norrsken: Ja kunde och gifwa Jorden en tienlig Fetma till alla handa träns och Plantors ymnigare wårt. Jag will ej tala derom, at vår Luft kunde jämnwäl bliwa upfyld med dunster, hwarutaf sinittosamma sjukdomar wore at förwänta.

Wil man åter betrakta Cometens egen Kropp, som kommer at passera of förbi, så kunde han förorsaka med sin attractions krafft öfwer Ocean en så stark Ebb och Flod, at Watern wid Hafs Stränderne skulle till några Mil gå undan, och således lämna de Curieuse i Botaniquen och uti Historia Naturali fri Spazerjång på Hafsbotn, at göra många nya Decuoverter. Och de girige, at upiäcka många fördälda skatter. Men sedan deremot kunde en hop med Länder af Hafs-Watern

til

till någon tid blifwa öfverflödde. Cometen kunde ock förändra Jordens Polers situation emot Ecliptica, och således laga, at wi til Exempel i Sverige finge et så lindrigt Climat, som de hafwa nedre i Italien, och twärt emot at de stackars Italienerne skulle få lof at frysa i hiäl af vår köld.

Wore Cometen mycket liten och lätt, så kunde han blifwa twungen af vår Jord at lämna sin gång omkring Solen, och i det stället löpa omkring Jorden såsom en Satelles eller måne, och följachtel. giöra ock tillika med månen mycket liusfäre nätter, eller til åfventyses/ när han wore i Ny, så kunde denna nya Månen wara i Nedan. Denna lilla Cometen kunde ock falla aldeles neder på Jorden, då de som bodde på det stället, där äst dessa Kroppar råkades, hade wäl någon olägenhet, men skulle tiena för människorna, at til denna nya Planeten giöra så curieuse som nyttiga resor, samt för de Landgirige Regenter at giöra nya Conquetter.

Wore Cometen en mycket stor och tung Kropp, så kunde han obliqera antingen vår Jord at blifwa des måne och rulla omkring sig, eller och at vår Jord komme at falla neder på Cometen, hwaraf wi skulle blifwa nödsakade, at giöra honom följe på sin mycket långa Resa, ibland neder till Solen, och få en wärma 2000 gånger hetare än et glödhett Järn, såsom 1680. Åhrs Comet effter Newtons uträkning har måst utstå; Och ibland kunde wij komma så långt ifrån Solen, at wij utaf henne skulle hwarken få tilräckeligit Ljus eller wärme. En sådan stor Comet kunde ock, i det han gick närmare Månen än Jorden, taga allenast bort med
sig

sig Månen, och på Jorden intet till liten skada och af-
saknad. Dock bör man alltid hoppas det bästa, och hel-
dre tro, at den Allwiså Skaparen har sål des reglerat
och inrättat detta vårt System, at alla des Planeter med
sin inbördes rörelse och gång mera komma at nyt a
ån at skada hwarandra. Paris den 17. Februarii,

Anno 1735.

